

vprašanja in kako laskavo postaja. Da je to vprašanje že zdavnaj bilo upravičeno in utemeljeno, že splošno vsestransko obravnavano in priznано kot eno najhujših, aktualnih vprašanj od vseh političkih strank, nam priča dejstvo laskavih izjav političkih veljakov na zborovanjih učiteljskega sveta. Ena točka je, ki zadržuje in ovira končno razrešitev tega vprašanja, ki se nam bližja iz vseh socialno-političnih vprašanj, namreč — **politiško izkoriščanje**. Da smo pravični z zgodovinskimi fakti, moramo priznati, da je narodno-napredna stranka ob času svoje moči in veljave odlašala in z obljubami blažila upravičeno zahtevo regulacije učiteljskih plač na isti način, kakor jo rešuje dandanes S. L. S. Seveda meni, da bo gladni pes lezel za svojim gospodarjem, dokler mu ne usahne zadnji up, prejeti od njega vsaj prazno kost mastne pečenke. Toda v tem slučaju bo nekoliko drugače! Gmotno vprašanje učiteljskega sveta je rešeno, pač ne pozitivno, ampak negativno, kar sicer ne bo ublažilo telesnega gorja učiteljskega sveta, pač mu pa olajšalo duševne muke, s katerimi so jih mučili doslej politički izkoriščevalci. Konec je upov in dvomov in sedaj lahko preide učiteljsko k nadaljnjim točkam svojega programa, ker njega gmotno vprašanje je rešeno; rešila ga je napredna slovenska inteligenca pred leti; rešila ga je klerikalna slovenska inteligenca sedaj in rešila sta ga dva stanovska kolega, ki sta se prvič ob priliki ubežništva in sedaj na podlagi svoje vesti — odlikovala. Učiteljsko ve sedaj jasno, pri čem je. Ono ve, česa sme pričakovati od slovenskih političkih inteligentov in ve, česa sme pričakovati od onih svojih stanovskih kolegov, katerih predsednik sedi v deželni in državni zboru, pljuje na lastnorodno učiteljsko, ker on se ne smatra učiteljem nego le špicaliteti — poslancem. **Nismo pričakovali nikakih dobrot, nego le — poštenosti in pravice!** Gnjev nas navdaja ob misli na S. L. S. No, je pač resnično, da nima učiteljsko prijateljstva in priznanja za mesto, ki ga zavzema v reševanju narodnostnega vprašanja med slovenskim ljudstvom, ker demagoštvo procvita pri nas bujno in že dozoreva v strastni fanatizem. Hoteli smo zadnje „Narodovo“ trditev samo podpreti z dejstvom, da ne samo ljudstvo, temveč tudi slovenska klerikalna inteligenca ni prijateljska in naklonjena učiteljsku. No, nikdar se ni oponiralo, zato se je smatralo učiteljsko brezpravni masi.

Toda sveto vam obljubljam, da izkoriščanja brez vseh pravic — na obeh straneh — bo kmalu konec! Tudi brezpravna masa bo dobila lastne političke možgane in to, ne da bi kršili lastno napredno misel, ne da bi grešili proti narodnostni ideji in najmanj ne da bi grešili zoper lastno demokratiško mišljenje. Dr. Šusteršič se je v tem oziru zmotil in se mu bo načrt temeljito izjalovil, ker meni, da bo z učiteljskim praktičarjem na isti način, kakor je nekdo drugi pred njim. Minuli so časi! — Učiteljsko je že od prej sito večnih obljub in odlašanja, zato preide od te točke dnevnega reda dalje, ker ono ve, počem so obljube, ki jih je dr. Šusteršič izjavil o regulaciji plač. Milost in nemilost premoči je usoda učiteljskega sveta, da se bo dalo pri tem učiteljsko prodajati nalik sužnju.

„Vidiš, vidiš, strah te je, pa še bolj se boš bal, hihihiiii,“ se je mož zopet zarežal škodoželjno in strašno zavijaje.

„Sedi, moraš sedeti! Takole sedeš poleg mene in igrala bova, da veš, igrala. Vidiš, dragi moj, zakaj te pa čakam, hihiii,“ je rekel nato in vstal ter me posadil poleg sebe tako, da sva si gledala drug drugemu v oči.

Nisem se mogel niti upal ubraniti. Obsedel sem sicer tako, kakor me je bil posadil, toda igrati nisem hotel.

„Pa boš igral,“ je vrazil, položivši svoji koščeni nogi na moji.

„Nesramnež!“ zavpijem in ga pahnem od sebe.

„Mar misliš, da se te bojim, hihiii,“ je zopet zarežal in me stresel za prsi, da mi je pohajal dušek. „Zakaj te pa čakam? Igrala bova, veš, tako dolgo bova igrala, da izgubiš vse, še sebe boš moral zaigrati, razumeš? In takoj bova začela, dragi, takoj!“

„Ne znam igrati.“

„Lažeš, prijatelj, lažeš, lažeš! Ti znaš igrati, že večkrat sva igrala skupaj.“

„Ne poznam te, ne znam igrati,“ zahropem s težkim glasom.

„Znaš, hihihiiii! Glej jih kvarte, lepe podobice! Vse boš zaigral, še sebe. Začniva!“

Le en je bil, ki je znal ceniti in zna ceniti pomen in vrednost učiteljskega sveta brez izkoriščanja; to je oni proletarec, ki je enak z učiteljskim svetom, brez pravic, zaničevan in teptan, ki se izstradan bori za svoje pravice in ga istotako izkuša izkoriščati slovenska oficialna javnost. — Toda učiteljska sedaj ne bodo strahile in navduševale bombastične oficialne tradicije; napravilo bo pod svojo prvo točko dnevnega reda črto in šlo dalje prepričanjem svoje samozavesti, brez upa na vnanjo pomoč — brezobzirno, saj izgubiti nima ničesar več, ampak samo pridobiti more in moral!

Nagrada?

Nagrado, t. j. toliko kakor miloščina, imenuje „Slovenec“ regulacijo učiteljskih plač. Kajne, miloščino onemu, katerega stan zahteva največ življenjskih žrtv. Miloščino onemu, ki si je z vzvišeno nalogo stanu prikrajšal skoro polovico svojega življenja! O, človekoljubi! Glejte statistike in vzroke smrti pri posameznih stanovih, in števila vam izpričajo, da večina učiteljskega sveta ne doseže srednjih let življenjske dobe, da jih je pahnila v prezgodnji grob bolezen, ki so jim jo nakopale stanovske dolžnosti. Tako je, „Slovenec“! Moralno ubijate učiteljsko; telesno ga pa ubija že stanovska dolžnost in ga ubijate vi z izstradanjem, da mu ne daste in pripoznate niti tega, kar mu gre po božji in človeški pravičnosti. Če je kak novčič prislужen in plačan z lastno krvjo, je to učiteljski! — Poznamo duhovnika na deželi ki je rekel našemu kolegu: „Če bi se le šole mogel iznebiti, ker to me mori; ta ena ura me izmuči bolj nego vse pridige in vse moje delo ves teden. To je mučen stan!“ — Naj gredo poizkusiti poslanci in uredniki „Slovenca“ samo eno leto in govorili in pisali bodo drugače — iz prepričanja! — Grobokopi učiteljskega sveta, prokletstvo marsikatere žrtve že visi nad vami! —

Pač blagor ubogim!

Pač slab je tvoj izgovor „Slovenec“! Tudi Slomškarji ti skorogotovo ne bodo verjeli, ker jalov izgovor, da čaka regulacija učiteljskih plač na saniranje deželnih financ, je prejalov. Pesek v oči! Prijatelji — za Pavšlerja bi bilo dovolj denarja; za deželne uradnike je bilo dovolj denarja itd. In končno, saj predlog tovariša Gangla o kulturnem davku, s katerim bi se sigurno odpomoglo takoj vsi stvari, ni prišel pri klerikalnih niti v poštev! Seveda, saj bi se s pomočjo njega gotovo opomoglo rešitvi tega vprašanja, in sicer na tak način, da ne bi ljudstvo ničesar na tem trpelo in se ne bi poznalo to nikomur, razen denarnim zavodom, katerih namen je pa tudi, porabljeni prebitke v dobrodelne namene. Ti „ljudski poslanci“ hočejo pa to na vsak način vreči ljudstvu na hrbet, da bi lahko s tem hujskali ljudstvo zoper učiteljsko. Drugo dejstvo je pa, da si je slavna večina stavila za princip, odlašati to vprašanje toliko časa, da ga bo po saniranju dež. financ primorana rešiti — dotlej pa pustiti učiteljsko v bedi in stradanju!

Šolsko nadzorstvo na Kranjskem.

Novi načrt zakona o šolskem nadzorstvu, ki je bil v sredo, dne 13. t. m. na 14. seji kranjskega deželnega zbora sprejet z glasovi klerikalne večine, obsega 49 paragrafov. Prvi del zakona (§§ 1—20) govori o krajnem šolskem svetu in njegovi sestavi. Zastopnik cerkve je župnik, ostali duhovniki imajo posvetovalen glas. Zastopnik šole je šolski voditelj, če je meščanska šola v kraju, je tudi njen voditelj član šolskega sveta. Zastopnika občine voli občinski odbor, če je pa več občin, zbor udeleženi zastopov. Število zastopnikov občine mora biti najmanj tri, največ pet, število namestnikov pa določi okrajni šolski svet. Izvoljeni člani opravljajo svoje posle postavno šest let, oziroma dokler se ne sestavi novi šolski svet. Ivolitev sme odkloniti le tisti, ki bi imel pravico odkloniti izvolitev v občinski zastop ali če je bil že šest let v krajnem šolskem svetu. Globa za neobgljivca je od 10—200 K, kdor neupravičeno izostane od seje pa 2—20 K. Kdor svoje dolžnosti zanemarija, se kaznuje z globo do 200 K in končno se izključi. Če ves krajni šolski svet zanemarija svojo nalogo ga deželni šolski svet lahko razpusti.

Krajni šolski nadzornik mora biti vsak, kdor ima pasivno volilno pravico za občinski zastop, iz v z e m š i l j u d s k o š o l s k e učitelje.

Delokrog krajnega šolskega sveta.

§ 11. Krajni šolski svet mora skrbeti, da se izvršujejo in izpolnjujejo šolski zakoni in odredbe višjih šolskih oblastev ter da se šolstvo v šolski občini tem primerno uredi.

Zlasti mu pristoji:

- a) zastopati šolsko občino pri vseh upravnih in pravnih zadevah, ki se tičejo šole, zlasti pa pri obravnava glede ustanavljanja in razširjenja šol, ter skrbeti za šolske prostore;
- b) upravljati krajni šolski zaklad, kakor tudi morebitno ustanovno premoženje, ako ne obstoje o tem po ustanovni listini druga določila;
- c) odrediti, da se vinkulirajo vrednostni papirji, ki so last šole ter z listinami, faksimili itd. vred shranijo;
- d) nadzorovati šolsko poslopje, šoli lastna zemljišča in šolski inventar;
- e) narejati letni šolski popis, odločevati o sprejemu otrok iz tujih šolskih okolišev, nadzirati šolski obisk ter ga pospeševati z vsemi zakonitimi sredstvi, kakor tudi sodelovati pri kaznovanju šolskih zamud tako, kakor predpisuje zakon;
- f) določevati vsakdanji učni čas, oziraje se pri tem na predpisano število ur, kakor tudi paziti, da se vrši točno predpisani pouk;
- g) nadzorovati disciplino v šoli in vodenje mladine izven šole ter paziti na vse, kar bi moglo vplivati na vzgojo mladine v šoli;
- h) podpirati kolikor mogoče učitelje v njih uradnem delovanju;

i) nadzorovati ali učitelji zvesto izvršujejo svoj poklic, in ob upravičenih pritožbah proti njih vedenju urediti potrebno, da se to odpravi;

k) poravnovati po možnosti prepire učiteljev med seboj in z občino ali s posameznimi občani, ako izvirajo ti prepiri iz šolskih razmer;

l) sodelovati po zakonitih predpisih pri podeljevanju učiteljskih služb;

m) dovoljevati šolskim voditeljem dopuste do treh dni;

n) narejati letne proračune za stvarne šolske potrebe, jih predlagati in duplo okrajnemu šolskemu svetu v pregled in v potrjenje. Temu mora tudi oddajati vsakoletni račun zastran prejetega in izdanega denarja; dajati pojasnila, staviti predloge, podajati mnenja občinskim zastopom in predstojnim oblastem ter v gospodarskih stvareh tudi deželnemu odboru.

Razen tega pristoji krajnemu šolskemu svetu še oni delokrog, ki mu je izročen po ostalih šolskih zakonih.

§ 12. Delovanje krajnega šolskega sveta pa ne obsega vadbic, združenih z učiteljski; samo tam, kjer se vzdržujejo docela ali deloma z občinskimi dohodki, sodijo vadbice v področje krajnega šolskega sveta.

Dalje ne sodijo v delokrog krajnega šolskega sveta tudi one v § 1. navedene ljudske šole, ki jih dotična selska občina ne pomaga vzdrževati, in pa deželni zavodi za nepolnočutne in zanemarjene otroke.

Delokrog krajnega šolskega nadzornika.

§ 13. Krajni šolski nadzornik je dolžan večkrat obiskati podkazane mu šole in mora biti z voditelji teh šol v vednem stiku ter nedostatke, ki jih opazi, naznanjati krajnemu šolskemu svetu in stavljati dotične predloge.

Zlasti mora krajni šolski nadzornik paziti:

- a) ali so šolske sobe in šolska opravila v dobrem stanju, ali so šolski prostori primerno kurjeni in prezračeni in ali je v njih sploh opazovati primerna snaga in primerni red;
- b) ali se učila, kar jih je, snažijo, varujejo in primerno hranijo;
- c) ali se uporablja šolska knjižnica tako, kakor je predpisano;
- d) ali se šolski vrt primerno oskrbuje;
- e) ali se učitelji in učiteljice natanko ravna po predpisanem učnem času;
- f) ali so učenci in učenke preskrbljeni z vsemi potrebnimi knjigami in pripomočki;
- g) ali imajo učitelji šolski obisk v natančnem razpredelu in ali tiste otroke, ki zanemarjajo šolo, naznanjajo pravočasno;
- h) ali je v šoli opazovati potrebno disciplino in ali se v ta namen uporabljajo samo zakonito dopuščena sredstva;
- i) ali učitelji in učiteljice kažejo potrebno vednost v izpolnjevanju svojih stanovskih dolžnosti in ali se

Dalje v prilogi.

rekoč: „Dobro! Sedaj mešaš ti, a potem bom zopet jaz. Kdor dobi zadnje partije, ta dobi vse, velja?“

„Velja!“

„Toda zaigrati moraš danes ti. Ti boš zaigral, veš ti, ti, tiii! Vse boš zaigral, celo sebe, razumeš, hoooj!“ se mi je začel zopet režati v obraz in strahovito odpirati koščene čeljusti.

„Tudi jaz bom neusmiljen, če dobim,“ odgovorim pikro ter zmešam kvarte.

Vrževa jih drugič, a dobil sem zopet jaz.

To ga je razjezilo še huje. Zaškripal je z zobmi in mi požugal s koso.

„Pazi!“ je zarohnel, „sedaj bova igrala v tretje in v zadnje. Če izgubiš, si ob vse. Daj mi kvarte, da jih zmešam, moja vrsta je!“

Zopet me je izpreletela zona, in kri mi je zavrela po žilah ter mi silila v glavo, da sem bil zdajci ves rdeč in potan.

Krčevito sem pograbil odštete mi kvarte ter jih začel metati s tako silo, da so mi odletale nazaj v obraz.

Tudi nasprotnik se je zravnal nervozno bolj koneci ter podvojil opreznost. Pazila sva drug na drugega kakor dva jastreba.

„Če te ukanim, velja tudi,“ povzame on. „Naj velja, a tudi, če jaz tebe,“ odgovorim ter ga lopnem po roki. V istem hipu mi je namreč hotel izmakniti križevno desetico. Končala sva zadnje partije.

„Deset, dvajset, trideset, štirideset, štirideset, štirideset, štirideset,“ je štel nasprotnik zopet hlastno. In zaskovikala je znovič sova prav za mojim hrbtom, ter zahreščalo je po okolici, kakor bi kdo stresal kosti; in suhi veji na onem drevesu, ki ga prvič nisem bil opazil, sta tlesknili druga ob drugo.

Zdajci se je izpremenil ves prostor v nepregledno pokopališče. Grobišče se je jelo dvigati poleg grobišča, in spomeniki in križi so rasli pred menoj kakor gobe po dežju. In zazvončalo je tik mene ter prikazalo se je duhovnik z baretom na glavi in v kratki beli srajci. Čez ramo mu je visela štola.

Skrivnostno se me je dotikal s prsti ter delal križe. Nekaj je pri tem izgovarjal; kaj, nisem mogel razumeti, zakaj prevpila sta gga jok in krik, ki sta se začela razlegati po vsem prostoru.

Toda za vse to se nisem zmenil veliko, marveč uprl sem svoj pogled na nasprotnika, ki je še vedno izgovarjal število štirideset.

„Štirideset, štirideset, štirideset.“

